

Direktor Aivar Mäe alandab ja ahistab naisi

FOTO PRIIT SIMSON

VÄLJAVÕTTEID ANONÜUMSETE RAHVUSOOPERI TÖÖTAJATE JUTTUDEST

„See tundus mu unistuste töökoht. Olin täis motivatsiooni, närveldasin vestluse eel. Rääkisime Aivariga mu CVst, varasematest tegemistest. Siis jutt pöördus. Ta ütles: „Oled praegu 20aastane – millal sigima hakkad?“ Ma ei osanud midagi vastata, sest polnud sellele kunagi varem mõelnud. Siis ta küsis, kas ma elan üksi. Vastasin viimaks, et ma tõesti ei tea, millal lapse saan – ilmselt järgneva 10 aasta jooksul. Ta mõtles natuke ja vastas: „Noh, 8 aastat pead vastu?“ Ja siis viibutas näpuga: „Ei-ei-ei! Bioloogiline kell tiksub! Teeme 7,5!“ See ehmatas tol hetkel ära, aga alles pärast sõbrannale rääkimist sain aru, et see olukord oli vastik.“

„Olime telestuudios. Läksin kaasa, et anda nõu jutupunktideks või sõnastada keerulist teemat. Samuti, et luua kontakte saate tegijatega. Grimmitoas ütles Aivar valjult kõigi kuuldes: „Oi! Mu hambahari jäi hommikul ju sinu juurde!“ Ja siis kordas sama nalja stuudios saatejuhtide kuuldes. Isegi kui ta võttis mu professionaalset nõu kuulda, nullis tema kommentaar mu olemasolu teiste inimeste jaoks. Uhtäkki olin suvaline tšikk, kelle juurde hambahari unustada. Ilmselt said kõik aru, et ta tegelikult ei unustanud, aga juba viide, et me muud moodi seotud oleme, on tobe!“

mees, kes viskab seltskonnas nilbeid nalju, adumata, kui sügavat piinlikkust see seltskonnale valmistab. Naljad on enamasti seksuaalse alatooniga, mõnikord suisa ropud, sageli tehtud mõne ruumis viibiva noore naiskolleegi arvelt. Näiteks, kui juttu tuleb ujumisest, võib Mäe täpsustada, kas ikka ujuti alasti. Kui naiskolleegil on kummiga seelik või lukuga kleit, võib Mäe küsida, kas nii saab riided kiiremini seljast.

Töövastlus ehk trikoovoor

Mari, kes on uue inimese tööle võtmist lähedalt näinud, ütleb, et Mäe eelistab administratsioonis noori ja ilusaid, saleda figuuriga naisi. Viimase vestlusvooru teeb direktor isiklikult.

„Ükskõik kui tugev on ta CV ja mis juttu ta ka ei räägiks, nägin ette, et see inimene poleks Aivari sõela läbinud – välimuse pärast,“ mee-

„Läksin tema kabinetist välja nagu ikka, nagu ees. Ta hüüdis mind, kutsus tagasi ja küsis magusal häälel muiates, kas ma tean, mis on viimane asi, mida mees vaatab, kui naine ruumist väljub. Ta ootas, et ma ütleks: tagumik. Seejärel taganesin toast, selg ees.“

„Mul oli seljas valge triiksärk, mille alt oli alimata pesu jooni. Ta märkis koosolekul umbes kümne inimese ees, et pitsiline pesu on hea maitse. Ma ostsin pärast seda nahavärvi alussärgi ja kandsin seda iga riituse all, et ei tekiks ühtki võimalust mu pesu kommenteerida.“

„Olime kohtumisel, millel osales mitu inimest meie majast ja väljastpoolt. Akki ütles Aivar kõigi kuuldes kõva häälega: „Kuule, ma vist jätsin oma käekella su juurde öökapi peale!“ Väliskülastajatele oli olukord sama ootamatu kui mulle.“

nutab Mari ühte sõelunist.

Lõppvooru vestlusi Mäega kutsutigi majasiseselt trikoovooruks.

„Millal sigima kavatset hakata?“ küsib Mäe kandidaadilt otse. Täpselt sellist sõnastust mainivad mitmed naised. Kuna küsimus tuleb ootamatult, mõistsid naised alles hiljem, et nii ei sobigi küsida. Estonia on aga ihaldusväärne töökoht, seetõttu suruti ebamugavustunde vestlusel alla.

Naiste kogemused Mäe alluvuses jagunevad kaheks. On neid, kelle üle tehakse koosolekutel nalja ja kes kohmetusest ja piinlikkusest ei suuda end kehtestada. Ning on neid, kes käredate ütlemisega ei lase enda üle nilbet nalja visata.

„Ta katsub verbaalselt teiste nõrku külgi, võtab ette nõrgema, kes ei suuda reageerida,“ märgib Mari.

Välimuse kommenteerimine ja ebamugavate komplimentide tegemine on niivõrd valdav, et naised hakkasid jälgima, mida panna selga päeval, kui nad Mäega kohtuma peavad. Mõni tundis koosolekute ees hirmu. Koosolekutele puududa ka ei saanud, sest see takistanuks tööülesannete täitmist.

Mäe võis ka ootamatult küsida – nii eravestluses kui ka kolleegide juuresolekul –, millal sa viimati vahekorras olid. „Ta arvas, et seda võiks kasutada nn jäälohkujana, et see on naljakas,“ pakub Maarja.

Mäele on korduvalt öeldud, et nilbete, alandavate naljade tegemine ei ole kohane, kuid see pole aidanud. On juhtumeid, kus Mäe naeruväärustab naist, kes keelab tal end puudutada, ilkudes näiteks viisil: „Ah, sul on #metoo, jah?“ või matkides kolleegide ees korduvalt „ei“ ütlimest.

„Kallistusel ja kallistusel on vahe,“ kirjeldab Karin direktori füüsilise

se kontakti otsimist. Mäe õnnitleb sünnipäevalapsi kallistuse ja põsemusiga, kallistustest ei jää ilma ka mehed. Mäes võib kallistamissoovi tekitada ka mõni töövõit või lihtsalt hea tuju. Mõnele see sobib, mõnele mitte.

Karini sõnul lõppevad aga väiksemas seltskonnas või omavahel tehtud kallistused sageli käe üle tagumiku libistamise või riivamise rindade katsumisega. Privaatselt ei maandu musi põsele, vaid suule. Sama kinnitab Maarja.

Füüsilist kontakti otsib Mäe samuti nalja tegemise ettekäändel. Näiteks teeseldes, et hakkab kaotama tasakaalu ja kukub mõnele naisele sülle või pressib koridoris vastu seinale. „Kõnnib koridoris, järsku vajub peale, et tasakaalu tagasi saada, paneb kaks kätt mu rindadele,“ kirjeldab Karin.

„Kord ütlesin kõva häälega „Ei!“, kui ta mind puudutada tahtis. Selle peale mõnitas ta minu reaktsiooni paljude inimeste ees.“

„Ta kutsus mind enda kabinetti ja palus ukse kinni panna. Siis küsis: millal sa viimati vahekorras olid? See oli tema jaoks nali, aga ma ei osanud midagi vastata. Ta võis küsimust ka kolm korda korrata. Lõpuks õppisin vastama küsimusega – kas oli midagi kasulikku ka? Ja siis jalutasin välja.“

Mõni naistöötaja saab laksu pepule, mõne baleriini kostüümi sobivus tahab kohe põhjalikku üle kompimist...

„Kui seisad ta lähedal, tal on parasjagu ülemee-lik tuju ja ta tahaks nalja teha, võib ta vabalt su kõrvale seistes käe tagumikule panna ja seejärel naerda. Tema jaoks on see kõik nali.“

Osa naisi kasutab tähelepanu ära „Kolme aasta jooksul läksin töölt vähemalt kümme korda koju nuttes. Mõjutavad asjad, mida olen pealt näinud, ja hetked, kus tunned end lihtsalt rõvedalt. Tahes-tahtmata mõtled, mis signaalid olen talle välja saatnud. Miks ta paneb käe tagumikule? Olukorrad, kus ta paneb teiste ees sind tundma, et sa ei ole midagi väärt, tekitavad tunde, et ainus põhjus, miks sa siin oled, on su ilusad jalad,“ räägib Maarja, kellel on magistriraad oma töövaldkonnas.

Ta jätkab: „Need naljad pole sobivad, sest see on kõik ühepoolne. Kee- gi meist ei lähe koosolekule, öeldes: Aivar, sul on täna nii ilus avara dekolteega pluus seljas. Ainult tema algatab selle ja see pole tippjuhile kohane. Me läheme tööle eeldusega, et me oleme oma ala spetsialistid.“

Alandav käitumine ulatub ka majast väljapoole. Mäe võib n-ö väljastpoolt maja inimeste ees öelda enda naiskolleegile: „Oi, unustasin enda käekella sinu juurde öökapi / hambahari sinu juurde.“ Tegelikult pole Mäe kunagi nende naiste juures ööbinud ega nende juurde asju unustanud.

„Sul ei jää muud üle, kui temaga kaasa naerda (ja see on väga kurb), sest kui näitad välja vastumeel- suse, võid sattuda gruppi, kes talle ei meeldi,“ kirjeldab Maarja.

Häid suhteid Mäega tasub hoida. Olenemata keskastme juhtide formaalsest otsustusõigusest, jääb viimane sõna teatrit puudutavates ot- sustes peaaegu kõiges Mäele – reklaamplakatite kujundusest balerii- nide proovigraafikute ja soolorolli- de määramiseni välja.

„Estonias on ka seltskond inimesi, kes Aivari käitumist naudib ja ära kasutab, et mõni allkiri lihtsamalt saada või heas kirjas püsida. Nad kannavad sihilikult lühikesi seelikuid, lähivad meelsasti tema naljadega kaasa,“ kirjeldab Mari, „kuigi ma kahtlen, kas nad seda tegelikult naudivad.“ Seni kuni on neid, kes naljadele hoogu juurde annavad, on väärkohel- dutel võimatu enda eest seista.

„Ma võinuks mehena ju sekkuda, aga mul on seda keeruline teha, kui ohver ise kaasa naerab. Kuigi hiljem kõöginurgas teistele ütleb, kui ko- hutav, imelik, haige see olukord oli. Aivari ees ei julgeta reageerida, sest kardetakse töökoht kaotada,“ mee- nutab Taavi.

Kohtumine Mäega

Ekspressi saabudes teab Mäe vaid seda, et soovime rääki- da tööohkkonnast. Ta sammub energil- selt koridorides, kü- sib hoo pealt alluva- telt nende jooksvate tööülesannete koh- ta, nõustub pildistamisega, kus teeb meelsasti erinevaid grimasse, ja in- tervjuu filmimisega. Kuuldes ajakir- janikult eespool kirjeldatud süüdis- tust, ütleb Mäe rahulikult, et ei pea end naljameheks ega mõista, mida nilbete naljade all silmas peetakse. Lugeses sobimatut käitumist kir- jeldavaid episoodide, ütleb, et tunneb ära ühe juhtumi, mida nimetab kon- tekstist välja võetuks. Seda, milline kontekst tegelikult oli, ta enda sõ- nul ei mäleta.